

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Історичний факультет

Кафедра етнології та краєзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана
історичного факультету
з науково-педагогічної та навчальної роботи

Тарас ПІШЕНИЧНИЙ

« 20 » 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Українська державність в особах та історичних пам'ятках

для студентів

галузь знань 03 Гуманітарні науки
спеціальність 032 Історія та археологія
освітній рівень перший (бакалаврський)
освітня програма Краєзнавство, екскурсознавство та історико-культурний туризм
вид дисципліни вибіркова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021/2022
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: Капелюшний Валерій Петрович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри етнології та краєзнавства

Пролонговано: на 20²²/20²³ н.р. 2022 р.

(підпис, ПІБ, дата)

на 20²³/20²⁴ н.р. 2023 р.

(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробники: Капелюшний Валерій Петрович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри етнології та краєзнавства;

Гончаров Олександр Петрович, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри етнології та краєзнавства

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Зав. кафедри етнології та краєзнавства

 Валерій КАПЕЛЮШНИЙ

Протокол № 13 від «30» 06 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол від «26» 08 2021 року № 4

Голова науково-методичної комісії Наталія ТЕРЕС

ВСТУП

1. Мета дисципліни – формування у студентів системного уявлення про історію боротьби українського народу за свою державність на прикладах життя й діяльності її видатних діячів та пам'яток історії, пов'язаних з розвитком державотворення.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* основні періоди історії України, основні події і дати.
2. *Вміти* аналізувати процеси історичного розвитку України.
3. *Володіти* елементарними навичками джерельної критики, історичного аналізу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Основні типи, форми і ознаки державності. Особливості формування ідейних основ і державницьких традицій українського народу. Дослов'янська державотворча традиція на українських землях, її значення. Виникнення у Середньому Подніпров'ї державного об'єднання Руська земля. Видатні постаті Київської держави та пам'ятки. Галицько-Волинська держава в особах та пам'ятках. Утвердження державних структур Запорозької Січі як продовжувача державницьких традицій Київської Русі. Козацькі святині України. Козацько-гетьманська держава, її видатні діячі, історичні місця і пам'ятки. Українська революція 1917-1921 рр. і утворення соборної української держави. Визначні діячі та пам'ятки періоду національно-визвольних змагань. Українські державницькі центри в екзилі. Карпато-Українська держава та її діячі. Спроба відновлення Української держави в окупованому німцями Львові. Українське державне правління на чолі з Я. Стецьком. Розпад СРСР, відродження та розбудова Української суверенної, незалежної, соборної держави. Відродження національної самосвідомості українського народу, пропаганда історії і його духовних святинь, декомунізація, увіковічення пам'яті видатних державних та культурних діячів, борців за незалежність України.

4. Завдання (навчальні цілі): формування цілісної системи знань про українську державність, життя й діяльність її видатних діячів, пам'ятки державотворення. У результаті вивчення курсу студенти повинні *засвоїти* основи сучасної наукової концепції держави як історичного явища і політичного інституту, особливості формування ідейних основ і державницьких традицій українського народу, віхи розвитку державотворення на українських землях, основні події і дати з історії розвитку державності, видатні постаті та пам'ятки, *вміти* опрацювати комплекс джерел з історії державотворення та аналізувати процеси історичного розвитку держави, застосовувати на практиці знання, отримані в процесі навчання.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумко- вій оцінці з дисциплі- ни
Код	Результат навчання			
1.1	<i>Знати</i> основні типи, форми і ознаки державності, а також особливості формування ідейних основ і державницьких традицій українського народу.	<i>лекція, самостійна робота</i>	<i>контрольна робота ЗМ 1 (тест)</i>	10%
1.2	<i>Знати</i> передумови та процес утворення Київської держави,	<i>лекція, самостійна робота</i>	<i>індивідуальне завдання</i>	10%

	видатні постаті та пам'ятки.		(реферат)	
1.3	Знати процес формування Галицько-Волинської держави, її визначних діячів та пам'ятки.	лекція, семінар, самостійна робота	усне опитування	10%
1.4	Знати процес еволюції Запорозької Січі як державного утворення українців, козацько-гетьманської держави, її видатних діячів та козацькі святині України.	лекція, семінар, самостійна робота	усне опитування	10%
1.5	Знати визначних діячів Української революції 1917-1921 рр., пам'ятки та пам'ятні місця національного державотворення доби визвольних змагань.	лекція, самостійна робота	контрольна робота ЗМ 2 (тест)	10%
1.6	Знати основні віхи діяльності державницьких центрів в екзилі.	лекція, самостійна робота	усне опитування	10%
1.7	Знати процеси відродження та розбудови незалежної української держави, сутність політики декомунізації, увіковічення пам'яті видатних державних та культурних діячів, борців за незалежність України.	лекція, семінар, самостійна робота	усне опитування	10%
2.1	Вміти опрацьовувати та характеризувати комплекс джерел з історії українського державотворення	лекція, самостійна робота	індивідуальне завдання (реферат)	10%
2.2	Вміти аналізувати процеси історичного розвитку держави на українських землях.	лекція, семінар, самостійна робота	Підсумкова контрольна робота (залік)	10%
2.3	Вміти застосовувати на практиці знання, отримані в процесі навчання.		Підсумкова контрольна робота (залік)	10%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін, якіне входять до блоків спеціалізації)

Результативнавчаннядисципліни (код) Програмнірезультативнавчання (назва)	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	2.1	2.2	2.3		
ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний період або проблему (в тому числі з краєзнавства, історико-культурного туризму та	+	+	+	+	+	+	+					

модулів (бали, отримані за модульні контрольні роботи (у формі тестування); бали, отримані за виконання індивідуальних завдань; бали, отримані за роботу на семінарських заняттях, а також бали, які отримані за підсумкову контрольну роботу.

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1 – 4, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 5 – 8.

Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: семестрове оцінювання (контрольні роботи, усне питування, реферати) і підсумкове оцінювання (залік).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, семестрове оцінювання – максимум 80 балів; підсумкове оцінювання (залік) – максимум 20 балів).

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою.

<u>Змістовий модуль 1</u> Дослов'янська та середньовічна державотворча традиція на українських землях в історичних особах та пам'ятках.			<u>Змістовий модуль 2</u> Державотворча традиція на українських землях у XVII – XXст. та розбудова незалежної української держави: визначні постаті та пам'ятки.			Підсумков а контрольн а робота / залік
40 залікових балів (максимум)			40 залікових балів (максимум)			
Самостійна робота (виконання індивідуаль ного завдання)	Семінари	Модульний контроль	Самостійна робота (виконання індивідуаль ного завдання)	Семінари	Модульні й контроль	
10 (максимум)	15 (максимум)	15 (максимум)	10 (максимум)	15 (максимум)	15 максимум	

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем, так і деяких розділів тем програми курсу. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється під час семінарських занять, оцінювання індивідуальних завдань (реферат), модульних контрольних робіт, підсумкової контрольної роботи.

Упродовж семестру оцінюється робота студента *під час кожного семінару* (доповідь, доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість отримати від 1 до 5 балів. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- Повнота розкриття питання 2 бали;
- Логіка викладення 1 бал;
- Використання основної і додаткової літератури 1 бал;
- Аналітичні міркування, вміння робити висновки 1 бал.

Виконані індивідуальні завдання (реферат) студент подає викладачеві не пізніше ніж за два тижні до проведення модульного контролю з відповідного змістового модулю, зокрема, **Індивідуальнезавдання 1** (орієнтовно до 15 жовтня) і **Індивідуальнезавдання 2** (орієнтовно до 25 листопада).

Критерії оцінки **Індивідуального завдання 1 (реферат)**:

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 9-10 балів;
- обґрунтоване розкриття проблеми 7-8 балів;
- тема розкрита неповно 5-6 балів;
- реферат суто компілятивного рівня 3-4 бали;
- розкритий лише окремий аспект 1-2 бали.

Теми рефератів викладач пропонує студентам на першому семінарському занятті (орієнтовно перша декада вересня).

Критерії оцінки **Індивідуального завдання 2 (реферат):**

1. глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 9-10 балів;
2. обґрунтоване розкриття проблеми 7-8 балів;
3. тема розкрита неповністю, обмежена джерельна база та обґрунтування 5-6 балів;
4. робота переважно компілятивного рівня 3-4 бали;
5. розкритий лише один окремих аспект теми 1-2 бали.

Тематику рефератів викладач пропонує студентам на першому семінарському занятті модулю (орієнтовно перша декада вересня).

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться **модульні контрольні роботи (МК)**, зокрема, **Контрольна робота ЗМ1** (остання декада жовтня) і **Контрольна робота ЗМ2** (перша декада грудня).

Участь студентів в контрольних заходах обов'язкова. МК проводиться у письмовій тестовій формі. Тест містить 15 тестових завдань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 1 бал. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за МК – 15 балів. Студент, який не виконав вимоги по самостійній роботі, не допускається до складання МК, і даний модуль йому не зараховується.

На останньому семінарському занятті з дисципліни проводиться **підсумкова контрольна робота** (2 завдання).

Критерії оцінювання підсумкової контрольної роботи(від 1 до 10 балів за одне завдання)

Відповідь повна, подане власне бачення проблеми	10 балів;
Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні висновки, проте наявні окремі незначні помилки при викладі фактичного матеріалу	9 балів;
Відповідь відображає знання фактичного матеріалу	8 балів;
Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але Допущені окремі помилки	6-7 балів;
Відповідь фрагментарна, відображені лише окремі аспекти проблеми	4-5 балів;
Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі	2-3 балів;
Відповідь містить значні помилки елементарного рівня	1 бал.

Бали, які отримані студентом на підсумковій контрольній роботі, додаються до балів набраних студентом за результатами семестрового оцінювання (семінари, модульні контрольні роботи, реферат).

Умовою допуску до підсумкової контрольної роботи (заліку) є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж 40 балів (*критично-розрахунковий мінімум*). При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт та виконання індивідуальних робіт, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. **Рекомендований мінімум** для допуску до підсумкової контрольної роботи (заліку) – **48 балів**.

При простому розрахунку отримаємо:

	Семестрова Кількість балів	ПКР (підсумкова контрольна робота) /залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	<i>48</i>	<i>12</i>	<i>60</i>
Максимум	80	20	100

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

Залік виставляється за результатами роботи студента семестру і не передбачає додаткових заходів оцінювання для успішних студентів. Студент, який набрав суму балів **не менше** встановленого мінімуму залікових балів (60) має право, за погодженням з викладачем, не виконувати підсумкову контрольну роботу. У випадку, коли студент має бажання збільшити кількість балів (але не більше ніж до 100) він складає залік.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Назва теми	Кількість годин				
	Загальна кількість годин	Лекції	Семінари	Індивідуальна робота	Самостійна робота
Змістовий модуль 1.					
Витоки української державності та середньовічна державотворча традиція на українських землях в історичних особах та пам'ятках.					
Тема 1. Вступ. Джерела вивчення історії української державності. Вітчизняна та зарубіжна історіографія. Витоки української державності: державні утворення на території України.	4	2	2	-	-
Тема 2. Київська держава IX – XIII ст. – історична віха зародження державності України. Видатні діячі та пам'ятки княжої доби.	8	4	2	-	2
Тема 3. Галицько-Волинська держава в особах та пам'ятках.	11	4	2	-	5
Тема 4. Запорозька Січ як державне утворення українців. Козацькі святині України.	10	4	1	-	5
<i>Індивідуальна робота 1</i>	10	-	-	-	10
<i>Підсумковий модульний контроль</i>	1		1		
Всього з модуля	44	14	8	-	22
Змістовий модуль 2.					
Державотворча традиція на українських землях у XVII – XXст. та розбудова незалежної української держави: визначні постаті та пам'ятки.					
Тема 5. Козацько-гетьманська держава, її видатні діячі та історичні місця і пам'ятки.	8	4	2		2
Тема 6. Українська революція 1917–1921 рр. і утворення національної соборної держави. Визначні діячі та пам'ятки періоду національно-визвольних змагань.	11	4	2	-	5

Тема 7. Діяльність українських державницьких центрів в екзилі.	5	2	1	-	2
Тема 8. Відродження та розбудова незалежної української держави в сучасних умовах. Увіковічнення пам'яті видатних державних та культурних діячів, борців за незалежність України.	11	4	2	-	5
<i>Індивідуальна робота 2</i>	10	-	-	-	10
<i>Підсумковий модульний контроль</i>	1		1		
Всього з модуля	46	14	8	-	24
Всього за семестр	90	28	16	-	46

Загальний обсяг **90 год.**

в тому числі:

Лекції – **28 год.**

Семінари – **16 год.**

Самостійна робота - **46 год.**

9. Рекомендована література:

Основна:

1. Бойко О.Д. В.К. Винниченко: політичний портрет 1917 р. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. К.,2002. Вип.63/64. С.63–64.
2. Борщак І., Мартель Р. Іван Мазепа.К.,1991.136 с.
3. В'ячеслав Липинський – ідеолог українського державотворення. Луцьк, 2001.188 с.
4. Видатні постаті в історії України ІХ-ХІХ ст. К.,2002. 360 с.
5. Волковинський В. М. Нестор Махно: легенди і реальність.К.,1994. 256 с.
6. Гетьмани України: історичні портрети. К.,1991. 216 с.
7. Грушевський М. Про батька козацького Богдана Хмельницького. Дніпропетровськ, 1993. 56 с.
8. Гончаров О.П., Капелюшний В.П. М. І. Костомаров як дослідник життя і діяльності українських гетьманів // 150 років розвитку вітчизняної історичної науки в Київському університеті. К.,1993. С.35–39.
9. Державні, політичні та громадські діячі України: політичні портрети. К., 2002. 476 с.
10. Довідник з історії України. К.,1996. 464 с.
11. Драгоманов М.П. К.,1991. 688 с. (Див. С.605–618).
12. Іванис В. Симон Петлюра – Президент України. К.,1993. 272 с.
13. Історичні портрети: Махно, Петлюра, Бандера. К.,1991. 33 с.
14. Історія України в особах ІХ-ХVІІІ ст. К.,1993. 396 с.
15. Історія України в особах ХІХ-ХХ ст. К., 1995. 480 с.
16. Історія України в особах: Козаччина. К.,2000. 302 с.
17. Капелюшний В.П. Конституція Пилипа Орлика в українській історіографії // Українська козацька держава: Витоки та шляхи історичного розвитку. К., 1993. С.127–130.

18. Капелюшний В.П. Київський митрополит Петро Могила: відомі й невідомі сторінки життєвого шляху // Проблеми розвитку туризму в Україні і завдання відновлення історичної пам'яті народу засобами туризму. К.,1995. С.72–76.
19. Квіт С. Дмитро Донцов. Ідеологічний портрет. К.,2000. 260 с.
20. Козуля О. Жінки в історії України. К.,1993.254 с.
21. Косик В. Симон Петлюра. Львів, 2000. 88 с.
22. Костомаров М. Богдан Хмельницький. К.,1992. 92 с.
23. Костомаров М. Галерея портретів. К.,1993. 326 с.
24. Котляр М.Ф., Смолій В.А. Історія в життєписах. К.,1994. 328 с.
25. Курас І., Турченко Ф., Геращенко Т. М.І. Міхновський: постать на тлі епохи // Укр. іст. журн. 1992. №9. С.76–91.
26. Литвин С. Суд історії: Симон Петлюра і петлюріана .К.,2001 .640 с.
27. Мазепа. К.,1993. 240 с.
28. Мазепа: людина й історичний діяч. К.,1991. 48 с.
29. Михайло Грушевський. К.,1998. 152 с.
30. Павленко С.О. Іван Мазепа. К.,2003. 416 с.
31. Панченко В. Марксист, який хотів залишитися українцем (В. Винниченко) // Україна Incognita. К.,2002. С.271–282.
32. Петро Сагайдачний. К.,1992. 62 с.
33. Пінчук Ю. Микола Іванович Костомаров. К.,1992. 232 с.
34. Реєнт О.П. Павло Скоропадський. К.,2003. 304 с.
35. Сватко Я. Євген Коновалець і справа його життя. К.,2001. 40 с.
36. Смолій В.А., Степанков В.С. Богдан Хмельницький. К.,1994. 262 с.
37. Тимошик М. „Лишусь навіки з чужиною...”: Митрополит Іларіон (Іван Огієнко). К.,2000. 548 с.
38. Толочко П.П. Володимир Святий. Ярослав Мудрий. К.,1996. 216 с.
39. Тюрменко І.І. Державницька діяльність Івана Огієнка (Митрополита Іларіона). К.,1998. 280 с.
40. Шаров І.Ф. 100 видатних імен України. К.,1999. 504 с.

Додаткова:

1. Бойко В. та ін. Замки Тернопілля. Тернопіль, 2009.
2. Визначні пам'ятки Києва: [Текст]: енцикл. довід. / Г.Ю. Івакін, М.Б. Кальницький, Ю.В. Павленко, О.Ю. Храмов. К., 2005.
3. Горбик В., Денисенко Г. Охорона та збереження пам'яток історії та культури в Україні: історичний аспект // Історичний журнал. 2004. № 5; № 10 – 11; № 12.
4. Івченко А. Вся Україна. Путівник. К., 2006.
5. Історико-культурні заповідники України: довідкове вид. К., 2007.
6. Історичне джерелознавство: Підручник / Я. Калакура та ін. К., 2002.
7. Лесик О.В. Замки та монастирі України. Львів,1993.
8. Литвин В.М. Історія України. Підручник. К., 2013.
9. Мацюк О.Я. Замки і фортеці Західної України. Історичні мандрівки. Львів, 2005.
10. Панкова С.В. Туристичне краєзнавство: навчальний посібник. Київ, 2003.
11. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство: Навчальний посібник / За ред. проф. Ф.Д. Заставного. Київ, 2006.
12. Рожко В. Православні монастирі Волині і Полісся. Луцьк, 2000.
13. Северинов В.Ф., Вечерський В.В. Історико-культурні заповідники України (Етапи розвитку заповідної справи) // Туристичні ресурси України. К., 1996. С.82–87.

14. Українська державність: витоки, етапи становлення та розвитку. Фотолітопис. К., 2019.
15. Шаповал Ю.І. Україна ХХ століття: Особи та події в контексті важкої історії. К.,2001. 558 с.